

"Да съхраним
Земята на
нашите деца"

A digital illustration of the Earth from space, centered on the African continent. The planet is encircled by a thick, turbulent ring of fire and intense orange and yellow flames, suggesting a global fire or extreme heat. The background is solid black.

Глобалното затопляне: причините и борбата с него

Глобално затопляне

Сегашната **средна световна температура е с 0,85°C по-висока**, отколкото е била през 19 век. Всяко от последните три десетилетия е било по-топло от предишното, откакто започва да се води статистика по въпроса през 1850 г.

Водещите световни специалисти в областта на климата смятат, че човешките дейности почти сигурно са основната причина за затоплянето, наблюдавано от средата на 20^{ти} век.

Повишение на температурата с 2 °C в сравнение с температурата в периода преди индустриализацията се смята от учените за праг, отвъд който съществува много по-висок риск от опасни и потенциално катастрофални промени в околната среда. Поради тази причина международната общност призна необходимостта да се задържи повишаването на температурите под 2 °C.

Парникови газове

Някои газове в земната атмосфера действат до известна степен като стъкло в парник, улавяйки слънчевата топлина и спирайки връщането ѝ обратно в космоса.

Много от тези газове съществуват по естествен начин, но човешката дейност води до повишаване на концентрацията на някои от тях в атмосферата, и по-специално:

- въглероден диоксид (CO_2)
- метан
- двуазотен оксид
- флуорсъдържащи газове

CO_2 е най-масово отделяният от човешките дейности парников газ, на който **се падат 63 % от глобалното затопляне, причинено от човека**. В момента неговата концентрация в атмосферата е с 40 % по-висока, отколкото в началото на индустриализацията.

Други парникови газове се отделят в по-малки количества, но те улавят топлината много по-ефективно от CO_2 и в някои случаи са хиляди пъти по-силни. На **метана** се падат 19 % от причиненото от човека глобално затопляне, а на **двуазотния оксид** — 6 %.

Причини за повишаването на емисиите

- **Изгарянето на въглища, петрол и газ** води до отделяне на въглероден диоксид и двуазотен оксид.
- **Изсичане на горите (обезлесяване)**. Дърветата помагат за регулиране на климата, като поглъщат CO_2 от атмосферата. Затова когато бъдат отсечени, ползотворният ефект се губи и складираният в тях въглерод се изпуска в атмосферата, засилвайки парниковия ефект.
- **Увеличаване на отглеждането на добитък**. Кравите и овцете произвеждат големи количества метан в процеса на храносмилане.
- **Съдържащите азот торове** произвеждат емисии на двуазотен оксид.
- **Флуорсъдържащите газове** имат много силен затоплящ ефект — до 23 000 пъти по-силен от този на CO_2 . За щастие те се отделят в по-малки количества, а регламентите на ЕС предвиждат постепенното им намаляване.

Как да предотвратим замърсяването на природата?

- **Използвайте възобновяеми енергийни източници, за да ограничавате замърсяването на природата**

Инвестирайте в поставянето на слънчеви панели за топла вода. Оставайте прането си да изсъхне на слънце, за да сведете до минимум използването на електричество от употребата на сушилня.

- **Купувайте местни храни и стоки**

Колкото и да ви е странно, подобен съвет има сериозна обосновка – пести се гориво за транспортиране на стоки от чужбина. И респективно – намалява се замърсяването на природата.

- **Използвайте природните ресурси**

Огледайте се около къщата си и вижте няма ли как да си пригледите резервоар за съхранение на дъждовна вода, така че да имате алтернативен източник за поливане на цветните лехи например.

- **Ограничете използването на неразградими материали**

Използвайте и купувайте продукти, които са екологични или са направени с биоразградими материали. Избягвайте пластмасата. Винаги носете текстилна торбичка, когато пазарувате. Найлоновите торбички не се разграждат с десетилетия. Затова използвайки текстилни заместители предотвратяват замърсяването на природата.

- **Грижете се за околната среда**

Засадете повече дървета. Ако имате възможност, поставете повече дръвчета в двора или пред блока. Те почистват въздуха, осигуряват кислород и разкрасяват околната среда. Отглеждат пчели – без тях съществуването ни не би било същото.

Ако притежавате бизнес, се уверете, че сте взели предвид въздействието на вашите бизнес практики върху околната среда.

- **Замърсяването на природата може да се избегне, само ако всички действат заедно!**

Създавайте си полезни практики – изхвърляйте отпадъците разделно, не си хвърляйте фасовете през прозореца на автомобила. Вместо да купувате всеки път найлонови торбички от магазина, купете си здрава и удобна текстилна такава. Много супермаркети предлагат торбички за пазар за многократна употреба, които са брандирани с логото на съответната верига. Сметнете, че ако една такава торба струва 3 лв., а една найлонова торбичка 10 стотинки, първата ще бъде дългосрочна инвестиция, докато втората ще отиде в коша почти веднага. Текстилните торби може да се ползват с години, което в дългосрочен план ще ви спести пари. Ако имате възможност, използвайте градски транспорт вместо автомобил. Намаляването на трафика е ключов момент за предотвратяването на замърсяването на природата.

Последици от изменението на климата

Изменението на климата засяга всички региони на света. Полярните ледени покривки се топят и морското равнище се покачва. В някои региони екстремните метеорологични явления и дъждовете стават все по-често явление, докато в други се наблюдават по-екстремни горещи вълни и суши. Очаква се тези последици да се засилят през идните десетилетия.

•Топящи се ледове и покачващо се морско равнище

Когато водата се затопля, тя увеличава обема си. Същевременно глобалното затопляне води до топяне на полярните ледени покривки и ледниците.

Комбинацията от тези промени води до покачване на морското равнище, а това причинява **наводнения и ерозия** в крайбрежни и ниско разположени области.

•Екстремни метеорологични явления, промяна на валежите

Проливните дъждове и други екстремни метеорологични явления зачестяват. Това може да доведе до **наводнения и влошаване на качеството на водата**, както и до **намаляване на водните ресурси** в някои региони.

•Последици за Европа

Все по-често в **южна и централна Европа** се наблюдават горещи вълни, горски пожари и суши.

В **Средиземноморието** става по-сухо, което го прави още по-уязвимо от суша и горски пожари.

Северна Европа става значително по-влажна и наводненията през зимата могат да се превърнат в нещо обичайно.

Градските области, където в момента живеят четири пети от европейците, са изложени на горещи вълни, наводнения или покачване на морското равнище, но често не са добре подготвени за приспособяване към изменението на климата.

•Рискове за дивата природа

Изменението на климата настъпва толкова бързо, че много растителни и животински видове водят борба за оцеляването си.

Много сухоземни, сладководни и морски видове вече са се преместили на други места. Някои растителни и животински видове ще бъдат изложени на повишен риск от изчезване, ако средните световни температури продължат безпрепятствено да се повишават.

Парников ефект

Парниковият ефект е процес, чрез койтолъчепреминаването през атмосферата на планетата, затопля земната повърхност до температура над тази, която би била без тази атмосфера. При него се наблюдава повишена температура на ниските слоеве на атмосферата в сравнение с топлинното излъчване на планетата. Без този ефект средната температура би била около -18°C (255 K) вместо сегашната 15°C (288 K). Това би направило съществуването на вода в течна форма почти невъзможно (освен около вулканите), което би лишило Земята от океани в течно състояние, а те са основна предпоставка за възникването и разнообразието на живота. Парниковият ефект се обуславя от различната прозрачност на атмосферата във видимата и инфрачервената област. Повечето газове не поглъщат в диапазона $400 - 1500\text{ nm}$, а в микровълновия диапазон, тоест атмосферата става непрозрачна там, с по-голяма оптична плътност и служи като топлоизолатор. Парниковият ефект е естествено явление, но човешката дейност му повлиява с многото отделящ се въглероден диоксид от коли, заводи, ТЕЦ-ове и метан от отглеждане на добитък и др. Това може да доведе до повишаване на средната температура на Земята. Затова се говори за естествен и антропогенен парников ефект. Човешката дейност води до увеличаване на концентрацията на парниковите газове в атмосферата, което от своя страна води до нагряване на ниските ѝ слоеве. Всяко изменение в способността на Земята да отразява или поглъща топлина може да доведе до промяна на температурата на атмосферата и океаните и да наруши стабилността на последователните процеси, като доведе до промяна в климата на цялата планета.

ИЗЧЕЗВАЩИ ЖИВОТНИ В БЪЛГАРИЯ

Животните, които са заплашени от изчезване в България са записани в Червената книга, съдържаща списък с изчезващи, застрашени или изчезнали вече биологични видове.

В България са установени 409 вида птици. Под защита са 327 вида. В Червената книга са включени 100 от тях, част от които са: черния щъркел, осоядът, скалният орел, ливадният дърдавец, гълъбът хралупар, белогърбият кълвач, черният кълвач, малкият креслив орел, соколът орко, големият ястреб, египетски лешояд и орел змияр.

В Червената книга на България са вписани 19 бозайника, като: златката, пъстрият пор, кафявата мечка и дивата котка.

В Червената книга са описани 2 земноводни (алпийски тритон и сирийска чесновница) и 13 влечуги. Част от защитените влечуги са: вдлъбнатоочел смок, смок мишкар, леопардов смок, шипоопашата костенурка и шипобедрена костенурка.

В Червената книга са вписани 2 кръглоусти и 22 костни риби. Част от застрашените от изчезване риби са: деветиглена бодливка, дунавска минога и михалца.

ДА ИЗПОЛЗВАМЕ РАЗУМНО ВОДНИТЕ РЕСУРСИ

- Само 3% от водата на Земята е годна за пиене. Основен източник на замърсяването ѝ са отпадъчните и канални води, фабриките и селското стопанство. България е една от страните в Европа с най-малко водни ресурси. Затова е изключително важно да осъзнаем негативното влияние на измененията на климата. Макар прогнозите да са за далечното бъдеще, има райони, в които водата вече е на изчерпване. Ако не спираме чешмата, докато извършваме обичайни дейности в бита, губим средно по един литър на всеки шест секунди. Всяка спестена капка е от значение.

БЛАГОДАРЯ ЗА ВНИМАНИЕТО!

- *ИЗГОТВИЛ: СТАНИСЛАВ ПЛАМЕНОВ ПЕТКОВ*
- *XI „б„ клас,*
- *ПГ „Св. Иван Рилски“- гр. Раднево*